

RAZVOJ – HIŠA KRANJSKE ČEBELE V VIŠNJI GORI

Matej MANDELJ¹

Izvleček

Kranjska čebela, na katero smo Slovenci upravičeno ponosni, je v rojstnem kraju dobila svoj dom. Zgodilo se je z odkritjem obeležja kranjski čebeli v Višnji Gori, ob prvem praznovanju svetovnega dneva čebel v Sloveniji, meseca maja 2018. Skozi sodobno oživitev delovanja Emila Rotschütza (1836-1909) iz višnjanske Podsmreke, ki je ponesel takrat novo in neimenovano pasmo čebel v svet, skrbimo za celovito negovanje in širjenje poznavanja in varovanja kranjske čebele ter nasploh pomena čebel za krog življenja na našem planetu. V novo nastajajočem Domu kranjske čebele, bo na nov sodoben in interaktiven način predstavljeno slovensko čebelarstvo in kranjska čebela. Zamisel je tudi, da bi bil na novo postavljeni čebelnjak v Višnji Gori slovenski »paradni čebelnjak«.

Ključne besede: Dom Kranjske čebele, Občina Ivančna Gorica, Višnja Gora, Emil Rotschütz, kranjska čebela, obeležje.

DEVELOPMENT - HOUSE OF THE CARNIOLAN BEE IN VIŠNJA GORA

Abstract

The Carniolan Honey Bee, which Slovenes are justly proud of, has been given a home in its place of birth. It was inaugurated with the unveiling of a monument to the Carniolan Honey Bee in Višnja Gora, as part of celebrations of World Bee Day in May 2018. Emil Rothschild (1836-1909) from Podsmreka near Višnja Gora, took a hitherto unknown species of bee out into the world. Today we carry on his work, nurturing and spreading knowledge of the Carniolan Honey Bee. In doing so, we draw attention to the importance of bees in the life circle of our planet. In the newly emerging Home of the Carniolan Honey Bee, beekeeping in Slovenia and Carniolan Honey Bee will be presented in a new modern and interactive way. The idea is also that a newly-established apiary in Višnja Gora becomes a Slovenian »representative apiary«.

Key words: Home of the Carniolan Honey Bee, Municipality of Ivančna Gorica, Višnja Gora, Emil Rotschütz, Carniolan honey bee, monument.

¹ Mag.upr.ved, Čebelarstva zveza Slovenije

UVOD

Leta 1857 je dr. Philip Rothschütz v članku z naslovom Aus Unterkrain zapisal: »Obstaja pa ena pridna in utrjena čebela, taka je kranjska.« Njegovo delo je nadaljeval sin Emil. Kranjska čebela, ki jo imenujemo še kranjica, kranjska sivka ali le sivka, je dobila ime po deželi Kranjski, v katero je spadalo tudi območje današnje Dolenjske. Na tem področju se je skozi evolucijo kranjska čebela ustalila. Slovenci in slovenski čebelarji smo nanjo upravičeno ponosni, saj jo odlikujeta mirnost in pridnost. Prav zaradi svojih dobrih lastnosti je priljubljena po vsem svetu.

ZAKAJ VIŠNJA GORA

Zgodovinska dejstva

Letos februarja je minilo 150 let od ustanovitve prvega Kranjskega trgovskega čebelnjaka na gradu Podsmreka pri Višnji Gori. Ustanovili so ga čebelarji družine Rothschütz z baronom Emilom na čelu. Na široko so odprli trgovino s kranjsko čebelo in neposredno vplivali na ohranjanje njene čistosti. To je bil čas prvega podrobnega opisa in poimenovanja kranjske čebele, njenega širjenja po Evropi in svetu, priznanja, in kar je najpomembnejše, vpisa kot samostojne podvrste v zoološko sistematiko medonosne čebele – *Apis mellifera carnica*, Pollmann 1879.

Čebelarji družine Rothschütz imajo pionirsko vlogo pri poimenovanju, uveljavitvi, širjenju in priznanju kranjske čebele. Družina Rothschütz je v 19. stoletju delovala prav na bližnjem gradu Podsmreka, kjer je z naprednim čebelarjenjem in trgovanjem poskrbela, da si je kranjska čebela uspešno utirala pot v svet. Njen najbolj vidni predstavnik je kot že rečeno Emil Rothschütz. Slednji je eden najboljših evropskih čebelarskih strokovnjakov svojega časa, ki je prebival in deloval v gradu Podsmreka pri Višnji Gori. Prav zato je Občina Ivančna Gorica vso to dediščino, ki so jo zapustili naši predniki, prepoznala kot svojo priložnost in predvsem odgovornost.

TRENTNA SITUACIJA

Postavitev učnega čebelnjaka

S slovesno otvoritvijo Čebelnjaka Kranjske čebele in parka medovitih rastlin 10. maja 2018, se je v Višnji Gori začela čebelarska zgodba, ki je bila povezana z uvodom v praznovanje prvega Svetovnega dne čebel in 540-letnice pridobitve mestnih pravic Višnje Gore. Njegova postavitve je del nastajajočega obeležja kranjski čebeli v Višnji Gori, ki bo v povezavi z bodočo Hišo kranjske čebele v stavbi nekdanje šole zanimiv turistični produkt in učna ustanova.

Slika 1. Dogodek ob postavitvi temeljnega kamna obeležja kranjski čebeli. Foto: Gašper Stopar.

Slika 2. Dogodek ob slovesni otvoritvi učnega čebelnjaka. Foto: Gašper Stopar.

Občina Ivančna Gorica je skupaj s Čebelarstvo zvezo Slovenije in SID banko v starem mestnem jedru uredila park medovitih rastlin s čebelnjakom Kranjske čebele. Z njim se želi poudariti tesno povezanost Višnje Gore s Kranjsko čebelo (sivko), kot eno najbolj prepoznavnih čebeljih vrst v Evropi.

Na dan otvoritve učnega čebelnjaka, je bila v knjižnici Ivančna Gorica predstavljena knjiga z naslovom Kranjska čebela in čebelarji družine Rothschild, katere avtor je prof. dr. Andrej Šalehar. Knjiga vsebuje zakladnico novih informacij in raziskovanj ter tako predstavlja našo pomembno dediščino.

Postavitev spominskega obeležja

Slovesno odkritje spominskega obeležja Kranjski čebeli je potekalo v petek, 18. maja 2018, v sklopu praznovanja prvega Svetovnega dne čebel, ki ga je pripravila Občina Ivančna Gorica v sodelovanju s Čebelarstvo zvezo Slovenije.

Prireditve se je udeležilo preko tisoč domačih in tujih gostov. Župan Dušan Strnad je ponosno povedal, da se je praznovanje Svetovnega dne čebel začelo prav v domovini Kranjske čebele v Višnji Gori. Kot je dodal, bo po odkritju obeležja Kranjske čebele in odprtju učnega čebelnjaka sledila obnova starega mestnega jedra s prenovo nekdanje

stare šole v Hišo kranjske čebele z interaktivnim muzejem. Kot veliko željo je izpostavil, da v Višnjo Goro pripeljejo del programa Slovenske čebelarke akademije, ki je bila pred kratkim ustanovljena. Poudaril je še, da Hiša kranjske čebele ne bo namenjena zgolj obiskovalcem, temveč bo s svojimi vsebinami stičišče kulturnega in družabnega življenja v starodavnem mestu, ki letos praznuje 540-letnico pridobitev mestnih pravic.

Slovesnega odkritja obeležja v Višnji Gori se je udeležil tudi predsednik mednarodne čebelarke zveze Apimondia, gospod Philip McCabe. V svojem nagovoru ni skrival navdušenja nad Slovenijo: »V čast mi je, da sem tukaj, saj je bil svetovni dan čebel vaša ideja. Vedno rečem, da so Slovenci najboljši čebelarji«. Izpostavil je tudi pomen čebel in drugih opravevalcev za življenje ljudi, vpliv podnebni sprememb in bolezni čebel, ter pomen upoštevanja dobrih čebelarških praks.

Opis obeležja kranjski čebeli

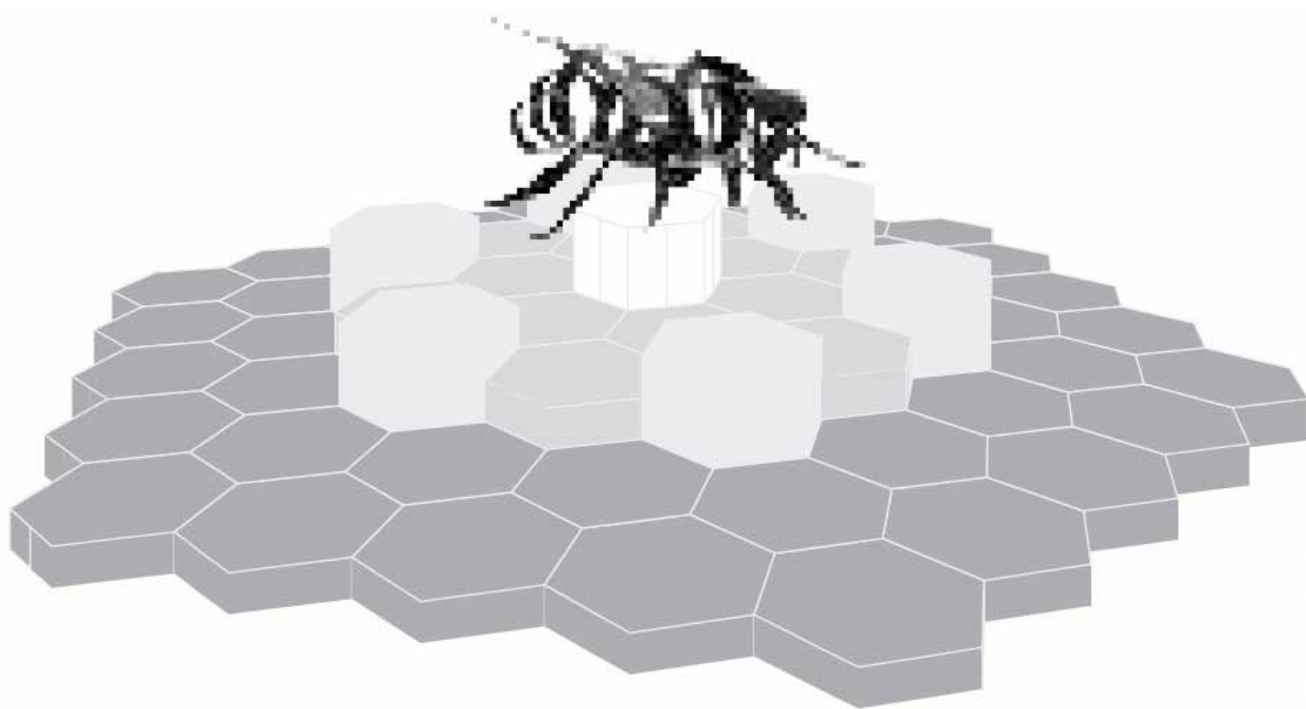
Pomenu in sporočilnosti primerno se je avtor odločil za ikonografsko upodobitev čebele znotraj obeležja. Glavni simbol obeležja je skelet kranjske čebele delavke v nerjaveči kovini. Zakaj? Visoko učinkovit sistem instinktivnega delovanja celotnega čebeljega roja kot enega organizma

Slika 3. Dogodek ob slovesnem odkritju obeležja kranjski čebeli. Foto: Gašper Stopar.

je ljudem precej tuj. Prav to nam avtor približa z izvirno matrico, ki vsakemu omogoči oblikovanje osrednje skulpture obeležja, podobno kot instikt vodi čebele k skupnemu rezultatu.

Pohodni terasasti venec obeležja v posebni obdelavi betonske osnove iz šestkotnih elementov predstavlja hibrid čebeljega in človeškega sveta. Nam znane imitacije kamnitega obzidja, stolpa, krone ali zmagovalnega podija, ki

Slika 4. Spominsko obeležje v Višnji Gori v 3D pogledu. Foto: Arhiv Občine Ivančna Gorica.

Slika 5. Izgled zunanosti Hiše kranjske čebele. Foto: Arhiv Občine Ivančna Gorica.

v čebeljem svetu pomenijo opojni cvet, razvojne celice in polno satovje, nas profilno spomnijo na simbol slovenstva - Triglav in simbol lokalne destinacije Prijetno domače.

Druga terasa nosi 12 zgodovinsko najpogostejše upodobljenih motivov slovenskih panjskih končnic. Podobe so enobarvni posnetki izvirnih končnic, ki jih hrani Čebelarški muzej v Radovljici. Dodana je ikonografija deležnikov in skladna svetlobna ter zvočna tehnika. Za polno doživljanje je obeležje dostopno, kar ga organsko umesti v ostale funkcije prostora.

Ostali podatki o obeležju: investitor – Občina Ivančna Gorica, avtor – Robert Kuhar, kovinski elementi – Dolinox d.o.o., motivi panjskih končnic – iz zbirke poslikanih panjskih končnic, ki jih hrani Čebelarški muzej Radovljica – izbor pripravila mag. Tita Porenta, kustosinja – muzejska svetnica, Zvočni posnetek panja kranjskih čebel: Rok Borštnik s.p.

Mednarodno tekmovanje mladih čebelarjev

Slovenija, ki je že od vsega začetka sodelovala na vseh tekmovanjih, je letos vložila uradno kandidaturu za organizacijo tekmovanja v Sloveniji. V ponedeljek, 17. 9. 2018, je predsednik ICYB g. Jiří Píze dodelil potrditev kandidate. Podpisali smo listino, s katero je Čebelarški zvezi Slovenije (ČZS) zaupana organizacija Mednarodnega tekmovanja mladih čebelarjev v letu 2020 v Sloveniji, ki bo že 11. po vrsti.

V pripravi na kandidaturu se je ČZS povezala z občino Ivančna Gorica, ki bo občina gostiteljica in soorganizatorica tega dogodka, ki poleg osrednjega tekmovalnega

dela vključuje tudi izobraževalni in družabno-kulturno-turistični program. Občina Ivančna Gorica kot izvorni kraj kranjske čebele (grad Podsmreka pri Višnji Gori) nudi odlične turistične in izobraževalne možnosti kot tudi zadostne nastanitvene zmožnosti za tekmovalne ekipe iz različnih držav iz več celin. Naš cilj je 50 držav udeleženk tekmovanja. Vsaka ekipa sestoji iz treh tekmovalcev in dveh spremljevalnih oseb. Skupaj z organizacijskim osebjem bo v času tekmovanja navzočih do 300 oseb, kar pomeni, da bo živahno kot v panju.

CILJI ZA PRIHODNOST

Obnovitev stare šole

Objekt je delno podkleten, s pritlično etažo, 1. nadstropje in podstrešje. V kleti je vstopni hodnik z dvema prostoroma, ki sta namenjena kurilnici v velikosti 24 m² in 32 m², ter hodnik 12 m². V pritličju so tri učilnice v velikosti 55 m², 67 m² in 44 m², prostori kuhinje 20 m² in sanitarij 17 m², ostalih 40 m² zajemajo hodniki. Višina prostorov je 3,8 m. Tudi v nadstropju so tri učilnice velikosti 50 m², 61 m² in 36 m², hodniki v izmeri 30 m², dve pisarni po 18 m² in 11 m² ter 6 m² sanitarij. Višina prostorov je 4 m. Tloris podstrešja je 267 m². Ostrešje je vezano s tremi gredami, ki so med seboj oddaljene 214 cm. Objekt po vsej verjetnosti nima narejenega venca.

Opravljen je bil analiza obstoječe zgradbe in širše ter ožje okolice. Ideja obnove stavbe je, da bi se v njej uredili prostori z vabljivo ponudbo.

Predlogi vsebin po prostorih: v kleti bo prostor za kotlov-

Slika 6. Izgled notranjosti in ležišč na podstrešju. Foto: Arhiv Občine Ivančna Gorica.

nico in shrambo, v pritličju bo muzej čebelarstva 1, turistično informativna točka, sanitarije, gostinski prostor in manjša kuhinja, večnamenska dvorana za izobraževanja, delavnice in predavanja. V nadstropju bo muzej čebelar-

stva 2, 3 in 4, čebelji panj, razstavni prostor, kjer bi se menjale predstavitev in razstave. V objektu so predvideni tudi nastanitveni prostori za 55 oseb.

ZAKLJUČEK

Kranjska čebela in srednjeveška Višnja Gora sta simbol slovenske marljivosti in trdoživosti, slovenskega ponosa in prijetne domačnosti.

Celoten projekt zajema prenovo starega mestnega jedra v Višnji Gori, obeležje kranjski čebeli ter popolno prenovo stare šole v Višnji Gori, ki smo jo poimenovali Hiša kranjske čebele. Vse vsebine v njej bodo posvečene kranjski čebeli, hiša bo med drugim pomenila tudi vstopno turi-

stično točko v občino. Znotraj se bo nahajal še Turistično informacijski center, kavarna, razstavni prostori, hostel in tisto, kar je najpomembnejše, muzejsko doživetje kranjske čebele. Hiša kranjske čebele bo hiša doživetij. Med drugim tudi sodoben muzej, ki bo nudil široko polje informacij o posebnostih in pomenu kranjske čebele.

LITERATURA

- Šalehar, A. (2017): Kranjska čebela in čebelarji družine Rothschild – knjiga.
- Šalehar, A. (2018): Kranjska čebela in čebelarji družine Rothschild. Časnik Delo 21. februar 2018.
- <http://www.ivancna-gorica.si/Obcina-Ivancna-Gorica/>